

1. Priežastys, dėl kurių būtina atlikti poveikio duomenų apsaugai vertinimą

Planuojamos vykdyti veiklos poreikio aprašymas ir planuojamos atlikti asmens duomenų tvarkymo operacijos (kodėl, kokių fizinių asmenų grupių asmens duomenys bus tvarkomi?). Paaiškinimas, kodėl būtina atlikti poveikio duomenų apsaugai vertinimą. Jei reikia, pridedami susiję dokumentai (įstatymų projektai ar pan.).

Šis poveikio duomenų apsaugai vertinimas atliekamas siekiant pagrįsti Lietuvos Respublikos mokėjimų įstatymo (toliau – Mokėjimų įstatymas) 54 str. pakeitimo poreikį, įtvirtinant, kad mokėjimo paslaugų teikėjai (toliau – MPT), teikdami mokėjimo paslaugas, mokėjimo sistemų operatoriai, vykdydami mokėjimo operacijas, ir kiti subjektai, kurie pasitelkiami teikiant mokėjimo paslaugas arba vykdant mokėjimo operacijas, siekdami užtikrinti sukčiavimo atliekant mokėjimus prevenciją, tyrimą ir nustatymą, užtikrina svarbų viešą interesą ir dėl to turi teisę tvarkyti mokėjimo paslaugų vartotojų specialių kategorijų asmens duomenis, kurių reikia, kad būtų užtikrintas tinkamas pirmiau minėtų paslaugų teikimas. Įstatymo pakeitimo poreikis kildinamas iš žemiau nurodytų Europos duomenų apsaugos valdybos (toliau - EDAV) išaiškinimų.

EDAV 2020 m. gruodžio 15 d. priimtose gairėse dėl Antrosios mokėjimų direktyvos (direktyva (ES) Nr. 2015/2366) ir Bendrojo duomenų apsaugos reglamento (toliau - BDAR) sąveikos (toliau – Gairės) nurodyta, kad: „Pavyzdžiui, priklausomai nuo sandorio detalių, politinės nuomos ir religinius įsitikinimus gali atskleisti parama, skirta politinėms partijoms ar organizacijoms, bažnyčioms ar parapijoms. Profesinių sąjungų narystę gali atskleisti metinio nario mokesčio išskaičiavimas iš asmens banko sąskaitos. Asmens duomenys apie sveikatą gali būti surinkti analizuojant asmens medicininės sąskaitas, kurias apmoka duomenų subjektas, kuris lankosi pas gydytoją (pavyzdžiui, psichiatrą). Galiausiai gali paaiškėti informacija apie tam tikrus pirkinius, informacija apie asmens seksualinį gyvenimą ar seksualinę orientaciją.“

Taigi, EDAV Gairėse daro išvadą, kad finansų įstaigos vykdydamos mokėjimo inicijavimo paslaugą, tvarko specialių kategorijų asmens duomenis. Tos pačios Gairės nurodo, kad specialių kategorijų asmens duomenis mokėjimų paslaugų kontekste galima tvarkyti tik remiantis viena iš dviejų išimčių: esant aiškiam duomenų subjektų sutikimui (BDAR 9 straipsnio 2 dalies a punktas) arba dėl svarbaus viešojo intereso priežasčių (BDAR 9 straipsnio 2 dalies g punktas).

Asmens sutikimas (BDAR 9 straipsnio 2 dalies a punktas) nėra tinkamas teisinis pagrindas specialių kategorijų duomenų tvarkymui mokėjimų paslaugų (kaip jos apibrėžtos Mokėjimų įstatymo 5 straipsnyje) teikimo kontekste ir mokėjimo sistemų operatorių veikloje, kadangi praktikoje nėra galimybės tinkamai užtikrinti, kai kurių sutikimui nustatytų reikalavimų (elementų) pagal BDAR 7 straipsnį bei EDAV Gairės 05/2020 dėl sutikimo pagal Reglamentą 2016/679 (toliau – Sutikimo gairės), t. y.:

Pirma, vadovaujantis Mokėjimų įstatymo 17 ir 18 str. mokėjimo paslaugų teikėjams, įvykdžius mokėjimą, kyla pareiga mokėtoju / gavėjui suteikti galimybę susipažinti su kiekviena atlikta mokėjimo operacija ir su mokėtoju / gavėju susijusia informacija. Ši informacija, po mokėjimo operacijos atlikimo, yra atvaizduojama mokėtojo / gavėjo banko sąskaitų išrašuose. Dažnu atveju, kai yra atsiskaitoma mokėjimo kortele paslaugų /prekių suteikimo vietose, patys paslaugų / prekių teikėjai (lėšų gavėjai) inicijuoja mokėjimus, kuriuos mokėtojai tiesiog patvirtina paslaugų / prekių suteikimo / pardavimo vietose ir tvirtina tik suteiktų paslaugų / įsigytų prekių kainą, net nežinodami kokia paskirtis vėliau atsispindės jų sąskaitų išrašuose. O paskirtys gali būti įvairios – atsiskaitymai vaistinėse ir kokie vaistai perkami, suteiktos gydymo paslaugos, mėnesiniai / metiniai narystės mokesčiai politinėse partijose ar profesinėse sąjungose, religinių bendruomenių rėmimas ir pan. Dėl šios priežasties MPT negali kontroliuoti, kokius asmens duomenis duomenų subjektas (mokėtojas) ar gavėjas įrašys į mokėjimo nurodymo mokėjimo paskirties duomenų lauką, ar kokiam lėšų gavėjui mokėtojas atliks mokėjimą, tačiau Mokėjimų įstatymo 17 ir 18 str. yra įpareigotas, įvykdžius mokėjimą, tuos duomenis tvarkyti, suteikiant galimybę mokėtoju / gavėjui susipažinti su atlikto

mokėjimo operacija. Pažymėtina, kad kai mokėjimo operaciją nuotoliniu būdu inicijuoja lėšų gavėjas (paslaugų teikėjas), mokėjimo nurodymo paskirties tam tikrais atvejais negali kontroliuoti net pats duomenų subjektas (mokėtojas), kuriam yra pateikiama tik suteiktų paslaugų / prekių kaina, todėl mokėtojui belieka privalomai sutikti su mokėjimo nurodymo duomenimis, tačiau tai nebus laikytina duotu laisvos valios sutikimu MPT tvarkyti specialių kategorijų duomenis, nes mokėtojas tiesiog negali to sutikimo kontroliuoti, o mokėjimo paslaugą pageidauja gauti.

Pažymėtina, kad 2012 m. kovo 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento Nr. 260/2012 kuriuo nustatomi kreditų pervedimo ir tiesioginio debeto operacijų eurais techniniai reikalavimai ir komerciniai reikalavimai ir iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 924/2009 (toliau – Reglamentas) 5 straipsnyje yra nustatyti pagrindiniai kredito pervedimų ir tiesioginio debeto operacijų reikalavimai. Be minėtų reikalavimų, Reglamento Nr. 260/2012 Priedo „Techniniai reikalavimai“ (įgyvendinantys 5 straipsnį) (toliau – Priedas) 1 dalies b ir c punktai numato techninius reikalavimus, taikomus kredito pervedimų ir tiesioginio debeto operacijoms. C punkte numatyta, kad mokėjimo paskirties duomenų lauke turi būti leidžiama įrašyti 140 ženklų. Pagal mokėjimo schemas gali būti leidžiama įrašyti daugiau ženklų, išskyrus atvejus, kai informacijai perduoti naudojamas prietaisas turi su perduodamų ženklų skaičiumi susijusių techninio pobūdžio apribojimų – tokiu atveju taikomas šis techninio pobūdžio apribojimas. Vadovaujantis D punktu, MPT mokėjimo grandinėje turi perduoti visą nepakeistą mokėjimo paskirties informaciją ir visus kitus duomenų elementus, pateikiamus pagal šio Priedo 2 ir 3 punktus. Svarbu paminėti, kad Priede patikslinama, jog kredito pervedimų ir tiesioginių debetų privalomi duomenų elementai yra „bet kokia mokėjimo paskirties informacija“. Taigi tam, kad MPT įvykdytų kredito pervedimus ar tiesioginio debeto operacijas, mokėjimo paskirtis yra privaloma ir ji yra laisvos formos laukas, ir MPT negali imperatyviai mokėtojui / gavėjui nurodyti ar kontroliuoti, kokių duomenų (pvz., specialių kategorijų duomenų) nerašyti.

Antra, teikiant mokėjimo paslaugas, praktikoje yra neįmanoma užtikrinti BDAR 7 str. 3 ir 4 dalies reikalavimų – sutikimas turi būti atšaukiamas, taip pat duodamas laisva valia. Viena iš sutikimo, duoto laisva valia, sąlygų – atsisakymas duoti sutikimą arba jo atšaukimas nepatiriant žalos. Jeigu asmuo neduotų sutikimo, finansų įstaigos negalėtų suteikti mokėjimo paslaugų, ir jei atšauktų sutikimą - nebegalėtų tvarkyti sutikimo pagrindu jau surinktų duomenų. Tai reiškia, jog MPT turėtų iš visų atliktų mokėjimo operacijų atrinkti mokėjimus, apimančius specialių kategorijų asmens duomenis. Remiantis EDAV Sutikimo gairėmis: „<..> jei sutikimas atšaukiamas, visos duomenų tvarkymo operacijos, kurios buvo pagrįstos sutikimu ir vyko prieš atšaukiant sutikimą (ir laikantis BDAR), tebėra teisėtos, tačiau duomenų valdytojas turi sustabdyti atitinkamus duomenų tvarkymo veiksmus. Jei nėra kito teisėto pagrindo, kuriuo būtų pagrįstas tų duomenų tvarkymas (pvz., tolesnis saugojimas), duomenų valdytojas turėtų juos ištrinti.“ MPT per ketvirtį atlieka daugiau nei 150 milijonų¹ (2021m. I ketvirčio duomenimis) mokėjimo operacijų ir jei konkretus klientas atšauktų savo sutikimą dėl specialių kategorijų asmens duomenų tvarkymo, vienintelė išeitis, nepažeidžiant BDAR reikalavimų, būtų neteikti klientui paslaugų priešingu atveju būtų pažeisti Reglamento reikalavimai.

Trečia, susirūpinimą kelia ir tas aspektas, jog duomenų subjekto sutikimą galėtų gauti tik tas MPT, kuris vykdo mokėjimo nurodymą ar patvirtina mokėjimo operaciją, t. y. tas, kuris turi tiesioginį kontaktą su mokėjimo paslaugų vartotoju. MPT tokio sutikimo neturėtų, jei mokėjimo paslaugų vartotojas nėra jo klientas (nėra sudaręs mokėjimo paslaugų sutarties), taip pat mokėjimo sistemų operatorius negali turėti tokio sutikimo. EDAV pažymi, kad galima būtų rinkti sutikimus dėl kelių (bendrų) duomenų valdytojų ar kai duomenys būtų perduodami kitiems duomenų valdytojams – MPT ar mokėjimo sistemų operatoriams, norintiems remtis iš pradžių duotu sutikimu, visų šių organizacijų pavadinimai turėtų būti nurodyti sutikimo tekste. Šiuo atveju pažymėtina, jog neįmanoma numatyti visų MPT (mokėjimo įstaigų, bankų, unių, mokėjimo inicijavimo paslaugų teikėjų ir pan.) ir mokėjimo sistemų operatorių pavadinimų, nes mokėjimo operacijos yra atliekamos

¹ https://www.lb.lt/lt/is-viso-atlikti-mokejimai-negrynaisiais-pinigais-pagal-rezidentiskuma?ff=1&MSS_DUOM_TIP=NT&PS_ERDVE%5B%5D=10&PS_ERDVE%5B%5D=90

pasauliniu mastu. Taip pat nebūtų galimybės sudaryti ir sutarties dėl bendrų duomenų valdytojų. Dėl to, nebūtų užtikrinamas ir kitas sutikimo elementas - informacija pagrįstas sutikimas. Taip pat nėra jokio teisinio mechanizmo, kuris galėtų užtikrinti, kad mokėjimą vykdančias MPT ir mokėjimo sistemų operatorius tikrai gavo asmens sutikimą bei tas sutikimas atitinka BDAR reikalavimus.

Ketvirta, nėra aišku kaip būtų užtikrinamas atskaitomybės principas, įtvirtintas BDAR 5 str. 2 dalyje, kuomet reikėtų pateikti konkretaus asmens suteiktą sutikimą dėl specialių kategorijų duomenų tvarkymo iš užsienio šalyje veikiančio MPT. Pavyzdžiui, fizinis asmuo iš savo sąskaitos Ukrainos banke atlieka mokėjimą (teikia paramą) stačiatikių bažnyčiai Lietuvoje, kuri turi savo atsiskaitomąją sąskaitą viename iš Lietuvos bankų. Taigi šiuo atveju, bankas tvarkys asmens duomenis apie religinius įsitikinimus, tačiau, abejotina, ar Ukrainos bankas pateiks asmens sutikimą dėl specialių kategorijų asmens duomenų tvarkymo, dėl to vėl būtų pažeistas BDAR reikalavimų laikymasis.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, laikytina, jog sutikimas nėra tinkamas teisinis pagrindas mokėjimo paslaugų kontekste pagrįsti specialių kategorijų asmens duomenų tvarkymą.

Atkreiptinas dėmesys, jog MPT ir mokėjimo sistemų operatoriai pagal savo veiklos specifiką, tvarkant specialių kategorijų asmens duomenis, neturi galimybių remtis ir kitais teisiniais pagrindais, numatytais BDAR 9 straipsnio 2 dalyje. Pavyzdžiui, bankai nėra medicinos įstaigos, kurioms tinkami būtų 9 straipsnio 2 dalies c), h), i) punktai; nėra organizacijos pagal savo veiklą tvarkančios filosofinius, religinius ar kitus įsitikinimus (9 straipsnio 2 dalies d) punktas), neturi galimybės įvertinti, ar per mokėjimo transakcijas pateikti specialių kategorijų asmens duomenys yra paskelbti viešai, o tai ir praktikoje būtų itin reti atvejai (9 straipsnio 2 dalies e) punktas), nevykdo archyvavimo viešojo intereso labui ir pan.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstyta, vienintelis tinkamas teisinis pagrindas specialių kategorijų asmens duomenų tvarkymui mokėjimo paslaugų vykdymo kontekste yra svarbus viešas interesas, įtvirtintas nacionalinėje teisėje (BDAR 9 str. 2 dalies g) punktas).

Pažymėtina, kad viešasis interesas – tai visuomenei, visiems valstybės piliečiams svarbi vertybė, dėl kurios visuotinai yra sutarta, kad tai yra vertybė. Pagrindines vertybes, kurias turėtume puoselėti, įvardija Lietuvos Respublikos Konstitucija, įstatymai, kiti svarbūs teisės dokumentai.

Manytina, kad sklandus ir saugus mokėjimo paslaugų teikimas užtikrina finansų sistemos stabilumą, mokėjimo paslaugos svarbios sklandžiam ir patikimam finansų rinkos veikimui, taip pat ūkio subjektų (fizinių asmenų, juridinių asmenų ir viešojo sektoriaus) tarpusavio ekonominių ir finansinių santykių bei jų subjektinių teisių įgyvendinimui, o tai ir yra svarbus viešas interesas visai visuomenei. Atkreiptinas dėmesys, kad neįmanoma atlikti mokėjimo nenurodant mokėjimo gavėjo ir mokėtojo, o specialių kategorijų duomenys gali atsispindėti net ir mokėtojo ar gavėjo pavadinime. Siekiant užtikrinti vienodų taisyklių vykdant mokėjimus taikymą, o tuo pačiu – finansų sistemos stabilumą, pažymėtina, kad yra būtinas vienodų taisyklių ir šiame vertiniame aprašomu atveju taikymas. Svarbus viešas interesas lemia, kad atsiskaitymai vyktų skaidriai ir vienodomis sąlygomis visai visuomenei, t. y. negali būti taip, kad dalis gavėjų/mokėtojų pavadinimų būtų šifruojami ar kitaip neatskleidžiami, tuo atveju, jei iš jų galima suprasti specialių kategorijų duomenis. Be to, pačios mokėjimo šalys turi turėti galimybę identifikuoti, kas atliko mokėjimą ir kas gavo mokėjimą, MPT ir mokėjimo sistemų operatoriai šiuo atveju veikia tik kaip tarpininkai, negalintys blokuoti tokios informacijos. Atsižvelgiant į aukščiau išdėstyta, specialių kategorijų duomenų tvarkymas atliekant mokėjimus, užtikrina visuomenei svarbų viešą interesą, turi poveikį finansų sistemos stabilumui, todėl turi būti įtvirtintas nacionalinėje teisėje, konkrečiai, Mokėjimų įstatyme.

Šiuo metu teisės aktai neįtvirtina svarbaus viešo intereso, leidžiančio tvarkyti specialių kategorijų asmens duomenis teikiant mokėjimo paslaugas, nors Gairės nurodo, kad MPT ir mokėjimo sistemų operatorių tvarko specialių kategorijų asmens duomenis vykdydamos mokėjimus.

Todėl įvertinus galiojančio teisinio reglamentavimo trūkumus ir tam tikras spragas, taip pat mokėjimo sistemų operatorių ir MPT veiklos specifiką, manome, kad tikslinga papildyti Mokėjimų įstatymą numatant, kad MPT, teikdami mokėjimo paslaugas, mokėjimo sistemų operatoriai, vykdydami mokėjimo operacijas, ir kiti subjektai, kurie pasitelkiami teikiant mokėjimo paslaugas arba vykdant mokėjimo operacijas, tvarko specialių kategorijų duomenis ir tą daro dėl svarbaus viešojo intereso priežasčių, remiantis nacionaline teise.

Šis poveikio duomenų apsaugai vertinimas atskleidžia rizikas, kylančias duomenų subjektui dėl siūlomo Mokėjimų įstatymo pakeitimo. Poveikio duomenų apsaugai vertinime taip pat numatomos priemonės nustatytoms rizikoms sumažinti.

2. Asmens duomenų tvarkymo aprašymas

Aprašomi asmens duomenų rinkimo, naudojimo veiksmai, nurodoma, iš kokių šaltinių bus renkami duomenys, kam bus teikiami (galima pateikti asmens duomenų tvarkymo veiksmų schemą). Aprašoma, kokie asmens duomenų tvarkymo veiksmai gali kelti pavojų fizinių asmenų teisėms ir laisvėms.

Duomenys renkami siekiant įgyvendinti mokėjimo paslaugas. Duomenys, įskaitant specialių kategorijų asmens duomenis, yra renkami iš mokėjimo paslaugų vartotojų. Duomenys gali būti pateikiami mokėjimo nurodymo vykdyme dalyvaujantiems subjektams (mokėjimo sistemų operatoriams ir MPT), tam tikrais atvejais, teisminės valdžios, valstybinės valdžios ir valdymo institucijoms teisės aktų nustatytais pagrindais ir tvarka.

Asmens duomenų tvarkymo veiksmai nekelia pavojaus fizinių asmenų teisėms ir laisvėms, išskyrus tuos atvejus, jei mokėjimo paslaugos vartotojas pateikia netikslus, neišsamius duomenis, tuomet mokėjimo paslauga gali būti nesuteikta, pavyzdžiui mokėjimas neįvykdytas. Išsamiai visi fizinių asmenų teisėms ir laisvėms kylantys pavojai yra aprašyti šio vertinimo 5 punkte.

Aprašomas tvarkymo mastas: kokių kategorijų asmens duomenys bus tvarkomi; ar bus tvarkomi specialių kategorijų asmens duomenys arba duomenys apie apkaltinamuosius nuosprendžius ir nusikalstamas veikas; kiek duomenų, kaip dažnai bus renkami ir naudojami; kaip ilgai bus saugomi asmens duomenys; nurodomas apytikslis duomenų subjektų skaičius bei geografinė duomenų tvarkymo aprėptis.

Duomenų valdytojas mokėjimo paslaugos vartotojo prašo tik mokėjimo paslaugai suteikti būtinų asmens duomenų. Be šių minimalių mokėtojo ir gavėjo asmens duomenų nebūtų įmanomos mokėjimo paslaugos apskritai. Taigi, asmens duomenys, įskaitant specialių kategorijų asmens duomenis, tvarkomi tik tokia apimtimi, kiek tai būtina teisės aktuose numatytiems reikalavimams įgyvendinti, teikiant mokėjimo paslaugas.

Duomenų valdytojai, teikdami mokėjimo paslaugas bei įgyvendindami teisės aktuose numatytas pareigas, gali tvarkyti specialių kategorijų asmens duomenis. Pavyzdžiui, MPT ir mokėjimo sistemų operatoriai tvarko specialių kategorijų asmens duomenis, atskleidžiančius politines pažiūras, religinius ar filosofinius įsitikinimus, ar narystę profesinėse sąjungose, sveikatos ypatumus kai patys mokėjimo paslaugų vartotojai nurodo tokius duomenis mokėjimo paskirties lauke, nors šių asmens duomenų finansų įstaigos neprašo atskleisti. MPT ir mokėjimo sistemų operatoriai mokėjimo paskirties lauko negali nei šifruoti, nei kitaip maskuoti, nes būtų pažeidžiami Reglamento reikalavimai. Kitas specialių kategorijų asmens duomenų tvarkymo mokėjimo paslaugų kontekste pavyzdys, kai mokėjimo gavėjas yra bažnyčia, politinė partija ar profesinė sąjunga; tokiu atveju netiesiogiai gali būti atskleisti asmens religiniai ar politiniai įsitikinimai, narystę profsąjungoje.

Mokėjimo vykdymo tikslu nerenkama informacija nei apie apkaltinamuosius nuosprendžius ir nusikalstamas veikas, nei apie susijusias saugumo priemones pagal BDAR 10 straipsnį.

Duomenų rinkimo mastas (duomenų subjektų skaičius ir atitinkamai duomenų kiekis) priklauso nuo duomenų valdytojo turimų klientų bazės. Apytiksliai, duomenų subjektų skaičius gali skirtis ir siekti iki

1 000 000 duomenų subjektų, kurių duomenis tvarko vienas duomenų valdytojas. Geografinė duomenų tvarkymo apimtis vykdant mokėjimą – Europos Sąjunga (toliau – ES) ir (arba) Europos ekonominė erdvė (toliau – EEE). Taip pat, tam tikrais atvejais, vykdant mokėjimą, asmens duomenys, įskaitant specialių kategorijų duomenis, gali būti perduoti ir už ES ar EEE ribų, pavyzdžiui, jei gavėjas yra už ES ar EEE ribų.

Duomenų subjektų duomenys dažniausiai saugomi dešimt metų po mokėjimo įvykdymo, tačiau šis terminas gali skirtis priklausomai nuo duomenų valdytojo Terminas grindžiamas Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse apibrėžta bendrąją ieškinio senatimi. Ieškinio senatis įstatymų nustatytas laiko tarpas (terminas), per kurį asmuo gali apginti savo pažeistas teises ar interesus, pareikšdamas ieškinį. Atsižvelgiant į duomenų valdytojų ir jų klientų santykių pobūdį, sutrumpintas ieškinio senaties terminas reikalavimams iš MPT ir kliento sudaromos finansinių paslaugų sutarties nėra taikomas, todėl asmens duomenų saugojimo laikotarpis grindžiamas bendruoju ieškinio senaties terminu, kuris laikomas pakankamu laikotarpiu asmeniui kreiptis dėl jo pažeistų teisių ir interesų gynimo. Atitinkamai duomenų valdytojas užtikrindamas informacijos, susijusios su mokėjimu išsaugojimą, užsitikrina galimybę, kad galės pateikti pagrįstą atsakymą į klientų pretenzijas ar kitokius kreipimusis, ar bus įvykdyti trečiųjų šalių (pvz., teismo) reikalavimai pateikti informaciją.

Aprašomas duomenų tvarkymo pobūdis: kokio pobūdžio santykiai sieja duomenų valdytoją su duomenų subjektais; ar duomenų subjektai turės galimybę kontroliuoti duomenų tvarkymą; ar duomenų subjektai gali numatyti, kad jų asmens duomenys bus tvarkomi; ar bus tvarkomi vaikų ir kitų pažeidžiamų asmenų duomenys; įvertinama, ar yra kokių nors visuomeninių ar pan. problemų ar klausimų, į kuriuos būtina atsižvelgti.

MPT su duomenų subjektais – mokėjimo paslaugų vartotojais, kurie yra jų klientai, sieja sutartiniai santykiai. Duomenų valdytojas taip pat tvarko trečiųjų asmenų duomenis, pavyzdžiui, „tyliųjų šalių“ duomenis, tokių duomenų subjektų duomenis mokėjimo nurodyje nurodo mokėjimo paslaugų vartotojai.

Paaiškiname, kad „tyliųjų šalių“ duomenys – tai duomenų subjekto, kuris nesinaudoja konkrečios MPT paslaugomis, tačiau kurio asmens duomenis (pvz., asmenų, kuriems mokėjimo paslaugos vartotojas neseniai pervedė pinigų ar iš kurių mokėjimo paslaugų vartotojas neseniai gavo pinigų, vardus ir pavardes ir (arba) adresus ir (arba) IBAN) tvarko tas konkretus MPT, vykdydamas sutartį tarp jo ir mokėjimo paslaugų vartotojo, asmens duomenys. „Tyliosios šalies“ asmens duomenų tvarkymas grindžiamas BDAR 6 straipsnio 1 dalies f punktu: „tvarkyti duomenis būtina siekiant teisėtų duomenų valdytojo arba trečiosios šalies interesų [...]“. Pažymėtina, kad tokį teisinį pagrindą „tylios šalies“ duomenų tvarkymui numato ir aukščiau nurodytos Gairės.

Įgyvendinus siūlomus Mokėjimų įstatymo pakeitimus, duomenų subjektus apie duomenų tvarkymą, įskaitant specialių kategorijų duomenų tvarkymą, laikantis BDAR 13 ir 14 straipsnių reikalavimų, informuotų duomenų valdytojai. Atkreiptinas dėmesys, kad pagal susiklosčiusią praktiką Lietuvoje Mokėjimo sistemų operatoriai ir MPT išsamią informaciją apie duomenų tvarkymą (privatumo pranešimus/privatumo politikas) skelbia viešai savo interneto svetainėse. Interneto svetainėse skelbiama informacijos santrauka apie duomenų tvarkymo tikslus, teisinius pagrindus, duomenų subjektų teises, duomenų kategorijas ir kita informacija, kurią būtina pateikti pagal BDAR 13, 14 straipsnius. MPT ir mokėjimo sistemų operatoriai laikosi BDAR reikalavimo pateikti informaciją duomenų subjektams glaudžia, suprantama kalba ir lengvai prieinama forma, aiškiai ir paprastai, kad duomenų subjektai galėtų lengvai rasti norimą informaciją bei ją suprasti.

Pažymėtina, kad informuoti duomenų subjektai turės galimybę įgyvendinti duomenų subjektų teises, kurias jiems suteikia BDAR 15–22 straipsniai. Duomenų valdytojai tokiems duomenų subjektams pagal jų kreipimąsi įgyvendins jų teises, vadovaudamiesi BDAR nuostatomis.

Pažymėtina, kad duomenų valdytojai neturi galimybių asmeniškai, ne per interneto puslapį, informuoti „tyliąsias šalis“ apie jų duomenų tvarkymą, kadangi neturi tokių asmenų kontaktinių duomenų, netgi neturi teorinių galimybių surinkti tokių asmenų perteklinius kontaktinius duomenis. Toks duomenų

rinkimas ne tik prieštarautų BDAR 5 straipsnio 1 dalies c punkto nuostatomis, bet ir juos surinkę duomenų valdytojai negalėtų įsitikinti tokių duomenų tikrumu, pavyzdžiui, negalėtų patikrinti kontaktinių duomenų tikrumo ir aktualumo.

Vykdam mokėjimus gali būti tvarkomi ir nepilnamečių duomenys, tuo atveju, jei pavyzdžiui, nepilnametis asmuo yra mokėjimo paslaugos vartotojas.

Aprašomi asmens duomenų tvarkymo tikslai: kokį rezultatą siekiama gauti; kokį poveikį tai turės fiziniams asmenims; kokia yra tokio duomenų tvarkymo nauda duomenų valdytojams bei kitiems asmenims.

Įtraukus siūlomas nuostatas į Mokėjimų įstatymą, bus nustatytas aiškus teisinis pagrindas specialių kategorijų duomenų tvarkymui vykdam mokėjimo paslaugas. Mokėjimo paslaugų teikimas neįmanomas neidentifikavus mokėjimo gavėjo ar neleidus mokėjimo paslaugų vartotojui pateikti jo norimą informaciją mokėjimo paskirtyje. O ši informacija gali būti tiesiogiai ar netiesiogiai susijusi su specialių kategorijų duomenimis.

Pažymėtina, kad tokios informacijos nurodymas sudaro mokėjimo paslaugų esmę, o specialių kategorijų asmens duomenys yra dalis mokėjimo paslaugos vartotojo suteiktinos informacijos, todėl specialių kategorijų duomenų netvarkymas pažeistų tiek duomenų subjektų interesus gauti pilną informaciją apie mokėjimą, tiek ir neatitiktų Mokėjimų įstatyme nustatytų reikalavimų mokėjimo paslaugos esmei.

Siūlomos Mokėjimo įstatymo pakeitimo nuostatos efektyviai užtikrins, kad duomenų valdytojas specialių kategorijų duomenis tvarkys tik konkrečioms Mokėjimo įstatyme nurodytiems tikslams įgyvendinti.

Akivaizdi numatomo Mokėjimo įstatymo pakeitimo nauda duomenų subjektams – tai mokėjimo paslaugos suteikimas klientui. Jei duomenų valdytojai negalėtų tvarkyti specialių kategorijų asmens duomenų, mokėjimo paslaugos, kurias reglamentuoja atitinkami teisės aktai, negalėtų būti teikiamos arba būtų teikiamos neefektyviai, kaip to reikalauja teisės aktai. Pavyzdžiui, MPT negalėtų teikti sąskaitos informacijos ir mokėjimo inicijavimo paslaugų rinkai ir tai neigiamai paveiktų klientus. Taip pat pažymėtina, kad MPT ir mokėjimo sistemų operatoriai negalėdamos tvarkyti specialių kategorijų asmens duomenų ir tokiu būdu neteikdamos mokėjimo paslaugų ar nevykdydamos mokėjimo operacijų pažeistų jų veiklą reglamentuojančius teisės aktus.

3. Konsultacijos

Aprašoma, kaip planuojama sužinoti suinteresuotų asmenų nuomonę, arba pagrindžiama, kodėl to daryti nebūtina: kokių asmenų nuomonę planuojama gauti; ar planuojama konsultuotis su duomenų saugos ekspertais ar kitokių sričių ekspertais.

Dėl Mokėjimų įstatymo papildymo aptariama nuostata vyko konsultacijos Lietuvos bankų asociacijoje bei su Lietuvos Banku, diskusijose dalyvavo tiek teisininkai, dirbantys asmens duomenų apsaugos klausimais, tiek duomenų apsaugos pareigūnai.

Kadangi siūlomas Mokėjimų įstatymo pakeitimas kildinamas iš EDVAV gairių, taikomų ir kitoms ES valstybėms, tad dėl šio Mokėjimų įstatymo pakeitimo nėra poreikio apklausti Lietuvoje veikiančių vartotojų teisėms atstovaujančių asociacijų.

4. Būtinumo ir proporcingumo įvertinimas

Aprašomas asmens duomenų tvarkymo teisėtumas ir tvarkymo proporcingumas: nurodomas teisėto tvarkymo pagrindas pagal BDAR; įvertinama, ar tvarkant asmens duomenis bus pasiektas duomenų valdytojų keliamas tikslas; ar tą patį rezultatą įmanoma pasiekti kitoku būdu (aprašomos alternatyvos); koku būdu bus išvengta duomenų valdytojų veiklos apsunkinimų / sutrikimų, duomenų saugumo pažeidimų; kaip bus užtikrinta duomenų kokybė ir įgyvendintas duomenų kiekio mažinimo principas; kokia informacija bus pateikta duomenų subjektams; kaip duomenų valdytojai planuoja įgyvendinti duomenų subjektų teises.

Teikiant mokėjimo paslaugas tvarkomi specialiųjų kategorijų asmens duomenys turi būti proporcingi jų tvarkymo tikslui. Mokėjimo paslaugų teikėjai tvarkydami specialiųjų kategorijų duomenis mokėjimo vykdymo tikslu privalo vadovautis BDAR 5 straipsnio 1 dalies c punkte įtvirtintu duomenų kiekio mažinimo principu, t. y. tvarkyti tik tiek specialiųjų kategorijų duomenų, kiek būtina tikslui pasiekti. Specialiųjų kategorijų duomenys atliekant mokėjimą gali būti tik mokėtojo ar gavėjo pavadinime arba mokėjimo paskirtyje. Tai minimali būtina informacija mokėjimui atlikti, atitinkanti BDAR įtvirtintus principus.

Pažymėtina, kad būtų neįmanoma įvykdyti mokėjimo, jei tektų koduoti gavėją, pavyzdžiui, religinę bendruomenę, profesinę sąjungą ar kitą asmenį, kurio pavadinime slypi specialiųjų kategorijų duomenys, nes būtų pažeidžiami Reglamento ir Mokėjimų įstatymo reikalavimai. Būtų neįmanoma vykdyti mokėjimo operacijų, jei MPT ir mokėjimo sistemų operatoriai negalėtų tvarkyti mokėjimo šalių asmens duomenų. Nėra kitos alternatyvos kaip tik tvarkyti specialiųjų kategorijų asmens duomenis teikiant mokėjimo paslaugas.

MPT ir mokėjimo sistemų operatoriai, tvarkydami specialiųjų kategorijų duomenis, mokėjimo paslaugų teikimo ir mokėjimo operacijų vykdymo tikslu laikysis BDAR nuostatų ir nepažeis esminių duomenų apsaugos principų:

- specialiųjų kategorijų duomenys mokėjimo paslaugų teikimo ir mokėjimo operacijų tikslais tvarkomi teisėtai (turint teisinį pagrindą, t. y. svarbų viešą interesą įtvirtintą Mokėjimų įstatyme) skaidriai (tinkamai informuojant duomenų subjektus apie duomenų tvarkymą) ir sąžiningai asmens, kurio duomenys tvarkomi, atžvilgiu (įgyvendintas teisėtumo, sąžiningumo ir skaidrumo principas);
- specialiųjų kategorijų duomenys tvarkomi konkrečiais tikslais, nurodytais Mokėjimų įstatyme ir šiuos tikslus mokėjimo paslaugų teikėjai nurodo asmenims, kai renka jų asmens duomenis (tikslų apribojimo principas);
- Mokėjimo paslaugos teikėjas aptariamam tikslui gali rinkti ir tvarkyti tik tuos specialiųjų kategorijų duomenis, kurių reikia šiam tikslui pasiekti (duomenų kiekio mažinimo principas);
- MPT ir mokėjimo sistemų operatoriai, tvarkydamas duomenis mokėjimo paslaugų teikimo ir mokėjimo operacijų tikslais turi užtikrinti, kad asmens duomenys būtų tikslūs, tokie, kokius nurodo mokėtojas, be iškraipymų (tikslumo principas);
- MPT ir mokėjimo sistemų operatoriai negalės toliau naudoti specialiųjų kategorijų duomenų kitiems tikslams, kurie nesuderinami su pirminiu tikslu, nustatytu Mokėjimų įstatyme;
- MPT ir mokėjimo sistemų operatoriai užtikrins, kad asmens duomenys būtų saugomi ne ilgiau nei būtina tikslams, kuriems jie buvo surinkti, ir apibrėžia tokių asmens duomenų saugojimo terminą (saugojimo trukmės apribojimo principas);
- Tvarkydamas asmens duomenis, įskaitant specialiųjų kategorijų duomenis, MPT ir mokėjimo sistemų operatoriai turi taikyti tinkamas ir pakankamas technines ir organizacines priemones, užtikrinančias asmens duomenų saugumą, įskaitant apsaugą nuo duomenų tvarkymo be leidimo arba neteisėto duomenų tvarkymo ir nuo netyčinio praradimo, sunaikinimo ar sugadinimo (vientisumo ir konfidencialumo principas).

Mokėjimo sistemų operatoriai ir MPT informuoja mokėjimo paslaugų vartotojus, kurie naudojami jų teikiamomis mokėjimo paslaugomis, apie asmens duomenų, įskaitant specialiųjų kategorijų duomenų, tvarkymą vadovaudamasis BDAR 13-14 straipsnių nuostatomis. Pavyzdžiui, MPT tokią informaciją duomenų subjektams pateikia sudarydami su jais paslaugų sutartį, savo interneto svetainėje skelbia privatumo pranešimus ir papildomai pasirinktu kanalu (pvz., interneto banko žinute) tokią informaciją pateikia duomenų subjektams, - taip informuojami duomenų subjektai apie jų asmens duomenų, įskaitant specialiųjų kategorijų duomenis, tvarkymą.

Pažymėtina, kad informuoti duomenų subjektai turės galimybę įgyvendinti duomenų subjektų teises, kurias jiems suteikia BDAR 15–22 straipsniai. Mokėjimo paslaugų teikėjai tokiems duomenų subjektams pagal jų kreipimąsi įgyvendins jų teises, vadovaudamiesi BDAR nuostatomis.

5. Pavojų nustatymas ir įvertinimas

	Aprašomas pavojaus ir poveikio fiziniam asmeniui pobūdis. Jei būtina, aprašoma susijusi verslo rizika.	Žalos tikimybė	Žalos sunkumas	Bendras pavojaus lygis
5.1.	Rizika, kad duomenų valdytojas tvarkys specialių kategorijų duomenis kitais tikslais nei jie surinkti.	Mažai tikėtina	Vidutinis	Žemas
5.2.	Rizika, kad duomenų valdytojas nepateiks apskritai ar pateiks netikslią, ne visą informaciją apie specialių kategorijų duomenų tvarkymą.	Mažai tikėtina	Vidutinis	Žemas
5.3	Rizika, kad duomenų valdytojas užtikrins nepakankamas organizacines – technines duomenų saugumo priemones.	Mažai tikėtina	Sunkus	Vidutinis

6. Priemonių sumažinti pavojų nustatymas

Nurodomos papildomos priemonės, kurių galima imtis siekiant sumažinti ar panaikinti aukšto ar vidutinio lygio pavojus.

Pavojus	Priemonės pavojui sumažinti ar pašalinti	Priemonės pritaikymo rezultatas	Likęs pavojus	Priemonė patvirtinta
Šios ataskaitos 5.1. papunktyje numatytas pavojus	MPT ir mokėjimo sistemų operatoriai rinks specialių kategorijų duomenis tik Mokėjimų įstatyme nurodytais tikslais. Be to, šiuos tikslus MPT ir mokėjimo sistemų operatoriai nurodys asmenims, prieš pradedant duomenų tvarkymą.	Sumažinta	Žemas	Taip
Šios ataskaitos 5.2 papunktyje numatytas pavojus	Duomenų valdytojų pranešimai apie duomenų tvarkymą (privatumo politiką) skelbiami viešai, pavyzdžiui, MPT ir mokėjimo sistemų operatorių interneto puslapiuose. Su pranešimuose esančia informacija gali susipažinti visi duomenų subjektai. Net jei duomenų valdytojai neinformuos kai kurių duomenų subjektų asmeniškai apie tai, kaip valdytojas tvarko asmens duomenis, toks duomenų subjektas (pvz., „tylioji šalis“) turės galimybę gauti tokią informaciją duomenų valdytojo interneto svetainėje.	Sumažinta	Žemas	Taip

Šios ataskaitos 5.3 papunktyje numatytas pavojus	Duomenų valdytojai yra mokėjimo sistemų operatoriai ir MPT, kurių veikla ir taikomos organizacinės bei techninės duomenų saugumo priemonės yra reguliuojamos teisės aktais.	Sumažinta	Žemas	Taip
--	---	-----------	-------	------

7. Išvados

Atliktas poveikio duomenų apsaugai vertinimas, atsižvelgiant į šios ataskaitos 5 ir 6 punktus, rodo, kad, atlikus siūlomus Mokėjimų įstatymo pakeitimus, žalos duomenų subjektų teisėms ir laisvėms tikimybė yra mažai tikėtina. Be to, pritaikius šios ataskaitos 6 punkte nurodytas priemones, likęs pavojus būtų sumažintas iki minimumo.